

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Факультет соціальної та психологічної освіти

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь бакалавр

на тему:

«Соціалізація дітей з інвалідністю в умовах центру реабілітації»

Виконала: здобувачка 4 курсу, групи
р/41

спеціальності 231 Соціальна робота

Освітня програма «Соціальна робота
(соціально-психологічне
консультування)»

Кобзун В.А.

Керівник:

Албул Ірина Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ЦЕНТРУ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	5
1.1. Особливості соціалізації захисту дітей з інвалідністю у системі державного соціального захисту України та світу.....	5
1.2. Законодавче забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні.....	10
1.3. Загальна характеристика дітей з інвалідністю соціальний аспект та зміст їх соціальної реабілітації.....	17
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ У ДЕННОМУ ВІДДІЛЕННІ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВРАДІЇВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ.....	22
2.1. Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради як поліфункціональний заклад....	22
2.2. Система соціально-реабілітаційної роботи з дітьми з інвалідністю.....	25
2.3 Методи соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я.....	28
2.4. Труднощі соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю.....	33
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

У сучасному світі, на жаль, інвалідність залишається однією з найбільш гострих соціальних проблем.

За даними Держстату кількість дітей з інвалідністю до 18 років в Україні склала станом на:

01.01.2015 – 153 547 дітей;

01.02.2018 – 159 044 дитини;

01.01.2019 – 161 594 дитини;

01.01.2020 – 162 923 дитини;

01.01.2021 – 163 900 дітей.

Це є діти із захворюваннями нервової системи та органів чуття, дитячий церебральний параліч, психічні розлади, вроджені вади розвитку, ускладнення від певних хвороб чи наслідки аварій тощо. Ці статистичні дані свідчать, що кількість дітей з інвалідністю стрімко зростає з кожним роком. А значить, що ця проблема потребує більшої уваги держави та суспільства тому, що матеріальний, а відтак і духовний стан людей, зокрема й дітей з обмеженими можливостями здоров'я залежить саме від соціальної політики держави. Для дітей з інвалідністю соціалізація є особливо складною задачею, оскільки вони мають обмежений доступ до суспільних ресурсів та інформації. Також не мають змоги цілком себе забезпечувати, отримують мінімальну державну допомогу та намагаються з усіх сил виживати у сучасному суспільстві.

Окрім цього батькам таких діток ще складніше: їм потрібно забезпечити комфортні умови для життя, а також кошти на ліки, навчання і розвиток дитини, організувати спілкування з ровесниками і найголовніше надати їм необхідний стимул для життя та підтримку.

В таких умовах центри реабілітації стають надійними опорами для соціалізації дітей з інвалідністю.

Мета даної роботи полягає у вивченні процесу соціалізації дітей з інвалідністю в умовах Центру реабілітації. У роботі буде досліджено питання формування позитивного самопочуття у дітей з інвалідністю, розвитку комунікативних та інших навичок, які допомагають їм успішно інтегруватися у суспільство.

Об'єкт дослідження: соціалізація дітей з інвалідністю.

Предмет дослідження: особливості соціалізації дітей з інвалідністю в умовах центру реабілітації.

Для реалізації поставленої мети визначено наступні **завдання**

дослідження:

- дослідити особливості соціалізації дітей з інвалідністю та їх соціального захисту в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу соціальної підтримки дітей з інвалідністю;
- визначити зміст соціальної реабілітації осіб з інвалідністю;
- встановити специфіку соціально-педагогічної роботи в умовах центру реабілітації та узагальнити вектори розвитку спеціалізованих установ для дітей з інвалідністю.

Методи дослідження: У даному дослідженні використані загальнонаукові методи дослідження (аналіз, синтез, порівняльний аналіз, аналогії, аналіз документів тощо). Для досягнення мети у роботі будуть використані різноманітні джерела: літературні джерела, наукові статті, дослідження та інтерв'ю з фахівцями у галузі реабілітації та психології.

Бакалаврська робота може стати важливим допоміжним матеріалом для фахівців, які займаються соціалізацією дітей з інвалідністю в центрах реабілітації, а також для батьків, які прагнуть забезпечити своїм дітям максимально повноцінне життя.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ЦЕНТРУ РЕАБІЛІТАЦІЇ

1.1. Особливості соціального захисту дітей з інвалідністю у системі державного соціального захисту України та світу

У будь-якому суспільстві існує безліч загроз і ризиків – хвороби, травми, безробіття, зниження конкурентоспроможності на ринку праці, втрата засобів до існування, що здатні дестабілізувати життєдіяльність людини. Важливою функцією держави є вироблення ефективних механізмів соціального захисту, спрямованих на зниження й попередження негативних наслідків різного роду загроз, створення умов для забезпечення соціальної безпеки населення, зокрема людей з обмеженими можливостями здоров'я.

Особливої актуальності у цьому сенсі набуває проблема підвищення якості надання соціальної допомоги сім'ям, що виховують дітей з інвалідністю. За останні двадцять років спостерігається тенденція збільшення числа особливих дітей, до числа яких варто віднести дітей з інвалідністю та дітей з обмеженими можливостями здоров'я, які такого статусу не мають. Так, за даними Центру медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України на початок 2018 року кількість людей зі статусом «інвалідність» сягає 5,79 % від загальної чисельності населення країни, з них майже 6 % діти до 18 років

Зважаючи на присутність зовнішніх об'єктивних обставин, що ускладнюють і без того важку ситуацію, зокрема внаслідок системних розладів у країні, розбалансованості міжособистісних відносин, загальної соціально-психологічної напруги соціуму, спричиненої повномасштабною війною в Україні, сьогодні є особливо важливим вирішення державою питань дитячої інвалідності на якісно новому рівні, комплексно з урахуванням як медичних, так і соціальних, психологічних, культурних, економічних та інших аспектів.

На тлі постійного скорочення чисельності населення країни через низький рівень народжуваності, високий рівень смертності, міграції, спостерігається збільшення долі осіб з інвалідністю, зокрема і дітей. Першочерговість вирішення проблем дитячої інвалідизації актуалізується необхідністю піклування про інвалідів дитинства протягом тривалого проміжку часу, оскільки майже чверть випадків інвалідизації осіб у віці до 50 років обумовлена захворюваннями, перенесеними у дитинстві. Окрім того не варто забувати про те, що дитяча інвалідність є найбільш чутливим індикатором якості життя населення, інтегруючи всі негативні сторони сучасності й яскраво характеризуючи ефективність діяльності усіх національних інституцій, у тому числі органів державної влади, громадських об'єднань, що спрямована на створення таких умов, за яких люди з особливими потребами змогли б вести незалежний спосіб життя і брати активну участь у всіх його аспектах.

Виявлення відхилень у розвитку дитини, незалежно від характеру та стадії його захворювання, підтвердження інвалідності спричиняє значні зрушення, що торкається безумовно всіх без винятку сфер сімейного життя, й, перш за все, матеріального благополуччя. Оскільки наявність у родині дітей з особливими потребами чи обмеженими можливостями здоров'я вимагає постійного лікування, реабілітації, дотримання спеціального режиму навчання, соціальної адаптації тощо.

Найскладнішим для сімей з особливими дітьми або дітьми з обмеженими можливостями здоров'я є, у першу чергу, нестача коштів, необхідних для лікування дитини, проведення медичних та реабілітаційних процедур, придбання технічних засобів реабілітації та ортопедичних пристроїв. Те, що, зазвичай, надається дитині у відповідності до індивідуальної програми реабілітації не відповідає її потребам або ж якості, а що ще гірше – не відповідає змінам стану дитини, її розвитку. Таким чином, бажання мати інших дітей нерідко тісно взаємопов'язане саме з фінансовими труднощами. З іншого боку, особливо актуальним для таких сімей є

проблема працевлаштування, оскільки необхідні особливі умови, що дозволили б реалізовувати догляд за дитиною з інвалідністю: неповний робочий день, надання вихідних зі збереженням заробітної плати та додаткової відпустки тощо. Як правило, роботодавці неохоче йдуть на подібного роду умови. Саме тому важливо оцінити спектр видів соціальної допомоги, її частоту та якість, адже від того наскільки вони доступні залежить успішність державного супроводу активної життєдіяльності та розвитку природних здібностей особливих дітей, а відтак і їх сімей. З боку державних органів влади батькам, що виховують дітей з інвалідністю, повинні надаватися такі види соціальної допомоги, як: трудові гарантії, податкові пільги, пенсійні виплати, медичні та суміжні послуги, зокрема оперативне та терапевтичне, санаторно-курортне лікування, забезпечення медичними препаратами й технічними засобами реабілітації тощо.

З метою створення найефективніших механізмів соціальної політики задля підтримки родин, що виховують дітей з інвалідністю, у першу чергу, необхідно мати чітке явлення про найбільш затребувані ними види допомоги.

Питання щодо створення ефективної системи реабілітаційних закладів та системи професійної підготовки фахівців, які задіяні у сфері відновлення здоров'я особливих дітей та дітей з обмеженими можливостями здоров'я в центрах реабілітації, є дуже складним та актуальним для українського суспільства.

За даними Міністерства соціальної політики України станом на 01.01.2018 р. в країні функціонує 153 реабілітаційні установи для осіб з інвалідністю та дітей-інвалідів.

Існує два протилежних підходи до соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами. Перший з них передбачає свідому ізоляцію у спеціалізованому закладі, натомість інший – виховання в умовах родини, навчання основним соціально-побутовим навичкам, які доступні дитині з інвалідністю, спілкування з однолітками у навчальному закладі, набуття професії й формування соціально затребуваної особистості.

Інвалідність дитини певною мірою ускладнює як самосприйняття, так і сприйняття соціумом її як повноцінної самодостатньої особистості. Подекуди викривлене відчуття дитини з інвалідністю щодо власної індивідуальності значною мірою ускладнює природню для дитячої свідомості екзистенційну кризу. Дуже важливою для її подолання й подальшої успішної соціалізації є фізична та психологічна реабілітація. Одним зі способів такої реабілітації є інклюзивна освіта, за якої провідна роль відводиться не лише процесу навчання, а, що більш важливо, соціальному супроводу процесу інтеграції у середовищі здорових однолітків, розвитку здібностей та навичок, підвищенню самооцінки.

Значну роль у процесі психологічної реабілітації дітей з інвалідністю належить їх родинам та найближчому оточенню. Атмосфера любові вселяє впевненість, допомагає відчутти безумовну цінність себе як особистості. Проте варто пам'ятати про те, що допомоги та підтримки вимагає не лише дитина з інвалідністю, а й її близькі, які найчастіше страждають від неспівпадіння власних очікувань з реальними результатами реабілітації. Саме тому говорячи про соціальну інклюзію варто мати на увазі комплекс заходів, спрямованих саме на сім'ю, що виховую дітей з інвалідністю.

Протягом останньої чверті століття у більшості країн Європи відбулися суттєві зрушення у законодавстві, що регламентує діяльність закладів спеціальної освіти. З прийняттям Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1982 р. Всесвітньої програми дій стосовно людей з інвалідністю, міжнародне співтовариство одержало директивну основу для активізації роботи щодо профілактики, реабілітації і забезпечення участі осіб з інвалідністю в суспільному житті країн, їх рівноправності з іншими членами суспільства, покращення умов життя в результаті економічного і соціального розвитку.

У 1993 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла постанову щодо рівних можливостей всіх осіб щодо права отримання освіти, зокрема і осіб із вадами розвитку. Особливого значення у цьому сенсі набули Саламанська декларація та «Програма дій щодо освіти дітей з особливими потребами», схвалені на

Всесвітній конференції «Освіта для дітей з особливими потребами: доступність і якість» (1994). Питання інклюзії також висвітлені в публікації ЮНЕСКО «Відкритий файл про інклюзивну освіту» (2001 р.). У ній поширюється досвід учасників процесу освіти із багатьох країн, накопичений під час серії консультацій, проведених за п'ятирічний період.

Правовим підґрунтям для розвитку інклюзивної освіти в Україні стала ратифікація 16 грудня 2009 р. Верховною Радою України Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї. Першим важливим документом у даному контексті стало розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах до 2012 р.» від 3 грудня 2009 р. №1482. Це вдалий крок, який вивів систему освіти на усвідомлення нового стандарту у питанні забезпечення права на освіту дитини з особливими освітніми потребами.

Сучасна інклюзивна освіта – це, перш за все, складова соціогуманітарної політики держави, що є прямим свідченням захисту прав всіх без винятку людей, які задіяні в освітньому процесі. Проте серед батьків, що виховують особливих дітей, є як прихильники інклюзії, так і її противники, які виступають за збереження різних форм отримання освіти дітей з інвалідністю, у тому числі й спеціальних корекційних загальноосвітніх закладів.

Не менш важливим видом допомоги сім'ям з особливими дітьми є соціалізаційна допомога для дітей з інвалідністю, спрямована на розширення спілкування, організацію дозвілля.

Задля успішності соціальної інклюзії процес комунікації має бути обов'язково двостороннім – батьки дітей з інвалідністю та дітей з обмеженими можливостями здоров'я повинні надавати повну інформацію про стан дітей, їх основні потреби. Натомість державні служби, у свою чергу, мають інформувати про права та можливості, й задовольняти, якщо не всі, то більшість з потреб дітей із вказаної категорії.

1.2. Законодавче забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні

На сьогодні інвалідність дітей є суспільною проблемою. Для цієї категорії населення нагальними залишаються проблеми, пов'язані із соціальним захистом, інтеграцією в суспільство, навчанням та працевлаштуванням, "безбар'єрністю" архітектурно-транспортного, соціального та інформаційного характеру.

Соціальна робота з дітьми з особливими потребами передбачає всебічну їх підтримку з боку держави, дотримання конституційних прав. Вони потребують не лише соціальної та медичної реабілітації, а й створення таких умов, за яких дитина з інвалідністю зможе реалізувати себе в суспільстві повною мірою.

У Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1993 р., термін "інвалідність" визначається як "наявність різнобічних функціональних обмежень". Люди можуть стати інвалідами внаслідок фізичних, розумових, сенсорних дефектів, стану здоров'я чи психічних захворювань, що за своїм характером бувають постійними або тимчасовими. Обмеження життєдіяльності - це "повна або часткова втрата здатності здійснювати самообслуговування, пересування, орієнтацію, спілкування, контроль за своєю поведінкою, а також можливості займатися трудовою діяльністю".

Інвалідність у національному законодавстві визначається як міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що під час взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, унаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист.

У нашій державі якість життя людей з інвалідністю, як правило, нижча, ніж у решти населення, що зумовлено такими факторами:

- недостатністю в нашому суспільстві гуманізму й милосердя до людей з інвалідністю;
- нерозвиненістю та непристосованістю соціальної інфраструктури міст і сільських населених пунктів з урахуванням задоволення основних потреб людей із вказаної категорії;
- низьким рівнем матеріального забезпечення й соціального обслуговування, їх недостатньою гнучкістю;
- низькою якістю чи відсутністю технічних засобів і пристосувань, необхідних для обслуговування, пересування та праці осіб з інвалідністю;
- наявністю значних труднощів в отриманні якісної професійної освіти, особливо вищої, у задоволенні духовних потреб.

Найважливіша мета соціального захисту населення - створення умов для вільного та всебічного розвитку особистості, її гідного існування. Соціальний захист у державі повинен передбачати два взаємопов'язані напрями дій - надання громадянам рівних можливостей для забезпечення належного життя власною працею та підтримку недієдатних і соціально вразливих верств населення. Держава має виступати гарантом захищеності таких людей, брати на себе обов'язок із забезпечення умов для їх нормального життя, навчання, професійної підготовки, адаптації та інтеграції в соціальне середовище.

Соціальний захист дітей з інвалідністю варто розглядати як систему гарантованих державою економічних, соціальних і правових заходів, які забезпечують дітям з обмеженими можливостями умови для подолання й компенсації існуючих у них обмежень шляхом надання необхідної допомоги, матеріального обслуговування, соціально-побутового, медичного забезпечення, створюють умови для отримання ними освіти, професійної

підготовки, забезпечення зайнятості з метою створення рівних можливостей у суспільному житті з іншими громадянами.

Серед міжнародних документів, що стосуються визначення й дотримання прав і свобод людей з обмеженнями можливостями, визначальне місце посідають Загальна декларація прав людини та Декларація про права інвалідів.

Основними нормативно-правовими актами, спрямованими на забезпечення реалізації прав дітей з інвалідністю в Україні, є Конституція України, Сімейний кодекс України, закони України "Про охорону дитинства", "Про соціальні послуги", "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей", "Про оздоровлення та відпочинок дітей", "Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні", "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування", "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" тощо.

Відповідно до ст. 46 Конституції України соціальний захист включає такий важливий складник, як соціальне забезпечення, яке відображає одну з форм розвитку інституту соціального захисту.

З метою поліпшення соціального захисту дітей-інвалідів 16 листопада 2000 р. Верховною Радою України прийнято Закон України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам". Цим законом передбачені заходи, спрямовані на поліпшення матеріального забезпечення дітей-інвалідів та інвалідів із дитинства, зокрема, цим категоріям інвалідів надається право на державну соціальну допомогу, яка виплачується замість пенсії. У названому законі наголошується на тому, що надбавка на догляд за дитиною-інвалідом віком до 18 років призначається одному з батьків, усиновителів, опікуну, піклувальнику, які не працюють, не навчаються, не проходять службу, не займають виборну посаду та фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом.

Важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе й милосердне ставлення до дітей з особливими потребами, які не мають змоги вести повноцінне життя. Їхні проблеми завжди актуальні, незважаючи на те, що держава намагається розв'язувати їх через адаптацію в суспільство.

Для поліпшення умов перевезення пасажирів з ураженням опорно-рухового апарату у вересні 2001 р. Кабінетом Міністрів України прийнято Розпорядження "Про розробку та організацію серійного виробництва міських пасажирських автобусів і тролейбусів, переобладнаних або обладнаних спеціальними пристроями для перевезення інвалідів на візках". Передбачено серійний випуск уніфікованих вітчизняних транспортних засобів, які б забезпечували маломобільним групам населення, насамперед інвалідам на візках, рівні з іншими громадянами можливості в користуванні міським пасажирським транспортом.

Унаслідок світових процесів глобалізації, демократизації й гуманізації, а також під впливом досвіду європейського освітнього простору в українській системі освіти спостерігається процес модернізації, який включає низку змін, зокрема й поступовий перехід до інклюзивної моделі навчання. Ця модель передбачає організацію спільного навчання осіб з особливими потребами та їхніх здорових однолітків у загальноосвітніх навчальних закладах шляхом створення необхідних умов для такого навчання відповідно до потреб і можливостей осіб з обмеженими можливостями здоров'я. У свою чергу питання щодо необхідності переходу до інклюзивного навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я в українській системі освіти знайшло своє відображення в низці державних документів.

Правові аспекти щодо освіти дітей з інвалідністю містяться в законах України "Про освіту", "Про дошкільне виховання", "Про загальну середню освіту" тощо. Значну увагу приділено вирішенню проблем дітей з особливостями психічного та фізичного розвитку в Національній доктрині розвитку освіти, затвердженій Указом Президента України від 17 квітня 2002 р.

Зокрема, у ст. 21 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" від 21 березня 1991 р. зазначається: "Держава гарантує інвалідам дошкільне виховання, здобуття освіти на рівні, який відповідає їх здібностям і можливостям". У ст. 3 Закону України "Про освіту" вказано, що "громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від стану здоров'я". У ст. 37 цього закону говориться: "Для дітей, які потребують тривалого лікування, створюються дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні санаторні школи-інтернати, дитячі будинки. Навчальні заняття з такими дітьми проводяться також у лікарнях, санаторіях, удома". Чинне місце серед нормативно-правових документів посідає Закон України "Про загальну середню освіту", у ст. 21 якого проголошено: "Діти з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату мають забезпечуватися засобами індивідуальної корекції в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України".

У ст. 19 Закону України "Про охорону дитинства" зазначено: "Для дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства, які потребують опіки та стороннього догляду, органи управління освіти за згодою батьків дітей або осіб, які їх замінюють, забезпечують навчання в загальноосвітніх і спеціальних закладах за відповідними навчальними програмами, у тому числі й домашніх умовах. Тоді як діти-інваліди та інваліди з дитинства, які перебувають у реабілітаційних закладах, закладах та установах системи охорони здоров'я, системи праці та соціального захисту населення, мають право на здобуття освіти за індивідуальними навчальними програмами, які узгоджуються з індивідуальними програмами реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства". У ст. 26 цього ж закону вказано: "Забороняється дискримінація дітей-інвалідів і дітей із вадами розумового чи фізичного розвитку. Дітям-інвалідам і дітям із вадами розумового чи фізичного розвитку надається можливість отримати базову, професійно-технічну та вищу освіту також у домашніх умовах. Таким дітям гарантується безоплатне забезпечення засобами індивідуальної корекції".

Законом України "Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання" врегульовано питання щодо часткового або повного утримання за рахунок держави дітей, які навчаються в спеціальних та інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, забезпечення безоплатним харчуванням дітей цієї категорії, приведення педагогічного навантаження вихователя (асистента учителя) у відповідність із педагогічним навантаженням вихователя загальноосвітньої спеціальної школи (школи-інтернату).

У грудні 2009 р. Україна ратифікувала Конвенцію про права інвалідів, у ст. 24 якої проголошується: "Держави-учасниці визнають право інвалідів на освіту, забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя. Держави-учасниці забезпечують, щоб діти з обмеженими можливостями здоров'я могли мати доступ до загальної вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими". Серед актів Міністерства освіти і науки України варто звернути увагу на Концепцію розвитку інклюзивної освіти (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 1 жовтня 2010 р.). У її загальних положеннях зазначено, що Україна, приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів, Конвенції ООН про права дитини), взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема й щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Мета Концепції розвитку інклюзивної освіти - створення умов для вдосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема й інклюзивного навчання; формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей та осіб із порушеннями психофізичного розвитку й інвалідністю. Відповідно до мети основні завдання документа є такими: запровадження інноваційних освітніх технологій у контексті форм інклюзивного підходу та моделей

надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю; формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу; упровадження інклюзивної моделі навчання в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням потреби суспільства; удосконалення системи підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивного навчання.

Як зазначається в Державній доповіді про становище дітей в Україні щодо захисту права на освіту, істотне вдосконалення нормативно-законодавчої бази дало змогу запровадити інклюзивне навчання дітей з інвалідністю вже з дошкільного віку, створити новий тип загальноосвітнього навчального закладу (навчально-реабілітаційний центр), збільшити фінансування навчання цих дітей в інклюзивних класах загальноосвітніх закладів, урегулювати оплату праці педагогів цих класів. Відповідно, освітня інклюзія в дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах набула позитивної динаміки (частка дітей з інвалідністю в складі всіх користувачів навчальних закладів за час дії програми щорічно збільшувалася). Позитивна динаміка освітньої інклюзії в навчальних закладах свідчить про організацію більш сприятливих, ніж раніше, умов доступу до навчання, про збільшення толерантності до освітньої інклюзії всіх учасників навчально-виховного процесу (адміністраторів, педагогів, дітей і батьків).

Передбачалося, що до 2022 р. всі діти, які навчаються в спеціальних школах для дітей із затримкою психічного розвитку, поступово перейдуть у звичайні навчальні заклади. Попередньо ці діти навчатимуться в спеціальних підготовчих класах, потім перейдуть у спеціальні та інклюзивні класи загальноосвітніх навчальних закладів, де розвиватимуться поряд зі звичайними дітьми. Організацію їх навчання буде побудовано на основі особистісно орієнтованих методів з урахуванням індивідуальних

особливостей таких дітей. Але, на жаль, повномасштабна війна внесла свої корективи у ці плани.

1.3. Загальна характеристика дітей з інвалідністю соціальний аспект та зміст їх соціальної реабілітації

Діти з інвалідністю - це діти, які мають фізичні, розумові, емоційні або поведінкові обмеження, які можуть впливати на їх здатність до самообслуговування, рухової активності, сприйняття та комунікації. Ці обмеження можуть бути вродженими або набутими внаслідок хвороби, травми або іншої причини. Такі діти можуть мати різний ступінь обмежень і потребують належної медичної та соціальної підтримки, щоб забезпечити їхній розвиток і добробут. Це може включати в себе фізичну терапію, розвивальну терапію, психологічну підтримку, допомогу зі спеціального навчання та інші види допомоги.

Також, діти з обмеженими можливостями можуть стикатися з дискримінацією і відчуттям відчуження від суспільства. Важливо, щоб суспільство дотримувалося права дітей з інвалідністю на повноцінну участь у житті суспільства, забезпечуючи доступність до фізичних, соціальних та економічних ресурсів, які необхідні для їх повноцінного життя.

Але ці діти є частиною соціуму і повинні мати право на повноцінну участь у житті суспільства. Однак, соціальний аспект інвалідності може призвести до відчуття відчуження та відчуття неповноцінності в суспільстві. Однак, усі вони повинні мати можливість отримати належну підтримку і допомогу, яка дозволить їм жити повноцінним життям.

Крім того, діти з інвалідністю можуть мати унікальні таланти та здібності, які потрібно розвивати і підтримувати. Важливо підтримувати позитивне ставлення до таких діток та допомагати їм реалізувати свої таланти.

Соціальна інтеграція дітей з інвалідністю може бути досягнута за допомогою освіти, спорту, культури та інших видів діяльності. Важливо, щоб суспільство ставилося до них з повагою та розумінням, надаючи можливість реалізувати свій потенціал та розвиватися.

Крім того, важливо забезпечити права дітей з інвалідністю на доступність до фізичних, соціальних та економічних ресурсів, які необхідні для їх повноцінного життя. До цих ресурсів належать, наприклад, доступність до освіти, медичної допомоги, транспорту та інфраструктури.

Отже, соціальний аспект інвалідності вимагає від суспільства відповідального ставлення до дітей з інвалідністю, забезпечення їх прав та належної підтримки, що дозволить їм брати участь у житті суспільства нарівні з іншими дітьми.

Реабілітація дітей із вказаної категорії – це процес, що включає комплекс заходів для поліпшення як фізичного, так і психічного здоров'я дитини, з метою забезпечення її повноцінного функціонування в суспільстві.

Основним змістом реабілітації дітей з інвалідністю є:

- **Медична реабілітація.** Включає лікування, фізіотерапію, масаж, реабілітаційну гімнастику, оздоровчі процедури та інші методи, що допомагають покращити фізичний стан дитини.
- **Психологічна реабілітація.** До неї належать психологічна корекція, логопедичні заняття, педагогічна підтримка, соціальна адаптація та інші заходи, що допомагають покращити психічний стан дитини та її поведінку.
- **Соціальна реабілітація.** Включає роботу з батьками, підтримку родини, інтеграцію дитини в суспільство, забезпечення рівних прав та можливостей для дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

- **Освітня реабілітація.** До неї належать навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, забезпечення їх освіти відповідно до їх можливостей та потреб, розвиток індивідуальних навичок та здібностей.
- **Професійна реабілітація.** Включає роботу з батьками та дитиною з метою вибору професії, а також забезпечення можливості для дитини з обмеженими можливостями працевлаштування в майбутньому.

Реабілітаційні заходи для дітей з інвалідністю повинні бути комплексними, індивідуалізованими та спрямованими на досягнення конкретних цілей. Кожен план реабілітації повинен бути розроблений з урахуванням потреб та можливостей кожної дитини з окремими обмеженнями.

Для досягнення успіху в реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я, необхідно використовувати різноманітні методики та підходи.

Такі заходи також повинні бути доступними та доступними для всіх дітей з інвалідністю, незалежно від їх соціально-економічного статусу. Для цього можуть бути використані державні та комерційні програми фінансування реабілітації, а також волонтерська робота та благодійність.

Окрім того, реабілітаційні заходи повинні бути здійснені з урахуванням потреб дитини та її сім'ї. Співпраця з батьками та іншими членами родини може значно покращити ефективність реабілітації та підвищити мотивацію дитини до досягнення успіху.

У цьому дослідженні ми розглядатимемо саме соціальну реабілітацію.

Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю орієнтована на забезпечення їм можливості здійснення повноцінного життя в суспільстві та максимальну інтеграцію в нього. Основний зміст соціальної реабілітації включає наступні напрями:

- Розвиток соціальних навичок та адаптація до соціального середовища - робота над розвитком навичок самостійності та незалежності в повсякденному житті, навчання роботі зі своїми інтересами та здібностями, навчання соціальній комунікації та взаємодії з оточуючими людьми.
- Робота з міжособистісними взаєминами та психологічна підтримка. Діти з інвалідністю можуть відчувати соціальну відмінність та відчуження від інших дітей. Тому важливо проводити з ними заняття, спрямовані на підтримку позитивних емоцій та розвиток емоційного інтелекту. Крім того, важливо робити акцент на розвиток вміння спілкуватися та входити у контакти з іншими людьми.
- Розвиток інтересів та хобі. Важливо допомагати дітям з інвалідністю виявити свої таланти та здібності, підтримувати їх в цьому та допомагати відкривати нові горизонти. Це може сприяти підвищенню самооцінки та здорового розвитку дитини.
- Організація спеціальної освіти та підготовка до працевлаштування. Діти з інвалідністю можуть потребувати спеціальної освіти, щоб забезпечити їм можливість здійснення професійної діяльності у майбутньому. Соціальна реабілітація має включати розробку індивідуальних планів навчання, які відповідають потребам дитини та її індивідуальним можливостям.
- Забезпечення доступності середовища та послуг. Середовище та послуги мають бути доступними для дітей з інвалідністю, щоб забезпечити їм рівні можливості з іншими дітьми. Це включає доступність будівель та інфраструктури, транспортних засобів, послуг зі здоров'я та соціального захисту.
- Організація дозвілля та спортивних заходів. Діти з інвалідністю повинні мати можливість брати участь у різноманітних дозвіллях та спортивних заходах, що допоможе їм розвиватися та відчувати себе повноцінними членами суспільства.

- Підтримка родини та близьких. Сім'я та близькі люди мають велике значення для реабілітації дитини з інвалідністю. Тому важливо підтримувати родину та близьких, забезпечувати їм необхідну психологічну та матеріальну допомогу.

Загальна мета соціальної реабілітації дітей з інвалідністю полягає у забезпеченні їм повноцінного життя в суспільстві та максимальної інтеграції в ньому. Це означає, що дитина з особливими освітніми потребами повинна мати можливість отримувати освіту, працювати, відпочивати, брати участь у культурному житті та інших соціальних процесах на рівних з іншими людьми.

Для досягнення мети соціальної реабілітації дітей з інвалідністю необхідно взаємодія між соціальними службами, медичними закладами, освітніми, науковими установами, громадськими організаціями, реабілітаційними центрами та родинами самих дітей.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ У ДЕННОМУ ВІДДІЛЕННІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВРАДІЇВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1. Денне віділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради, як поліфункціональний заклад

Денне віділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю, роботу якого я досліджувала, знаходиться у комунальній власності Врадіївської селищної ради.

Заклад соціального захисту створювався для тривалого денного перебування дітей з інвалідністю віком від 3 до 18 років, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги.

У своїй діяльності заклад керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, рішеннями відповідних органів виконавчої влади, а також положенням про Денне віділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради.

При здійсненні реабілітаційних заходів діти з інвалідністю користуються всіма правами, визначеними статтею 31 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

Денне віділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю забезпечує виконання норм і положень, визначених Конвенцією ООН про права Дітей з інвалідністю, Законами України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про соціальні послуги» щодо забезпечення прав Дітей на реабілітацію з метою їхньої подальшої інтеграції в суспільство,

переходу в інклюзивні освітні заклади, дитячі колективи дошкільних навчальних закладів та загальноосвітніх шкіл.

Керівництво закладом здійснює його завідуюча Драганова Альона Петрівна, у якої було взято інтерв'ю (Додаток А) про заснування, роботу та розвиток відділення.

Поспілкувавшись із завідуючою Денного відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради ми дізнались, що заклад функціонує з 14 березня 2014 року. З дітками працюють такі спеціалісти: логопед, психолог, вчитель-реабітолог та медична сестра (няня). Врадіївська громада налічує 54 дитини з інвалідністю, відділення соціально-психологічної реабілітації відвідують лише 21 дитина. Відвідувати заклад дітки починають з трьох років. А найбільше пацієнтів першого періоду дитинства (з 3-ох до 8-ми років). Відділення реабілітації відвідують дітки з інвалідністю, в середньому, чотири рази на тиждень.

Працівники відділення реабілітації використовують різні методи в роботі з дітьми із досліджуваної категорії. Найефективнішими з них є наступні: арттерапія, казкотерапія, навчальні групові заняття, соціально-оздоровчі заходи, корекційно-розвиткові заняття, спілкування з однолітками, моделювання життєвих ситуацій, практичні вправи, сюжетно-рольові ігри, дидактичні ігри. Вихованці закладу також мають час для вільного спілкування один з одним, а відтак мають багато друзів. Та, на думку завідуючої Драганової А.П., позитивні зміни в емоційному стані та в навичках спілкування вихованців залежать від важкості захворювання дитини та співпраці з батьками.

Також, Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради співпрацює з з багатьма закладами освіти та дитячими організаціями. Це: Врадіївський ліцей №1 та

Врадіївський ліцей №2, ДНЗ «Калинонька», ДНЗ «Ромашка» та ДНЗ «Золотий ключик», Громадська організація «Сонячні діти Херсонщини».

Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради є поліфункціональним закладом, який надає різноманітні види послуг, спрямованих на підтримку та реабілітацію дітей особливими освітніми потребами.

Заклад надає такі послуги:

- реабілітаційні процедури;
- психологічна підтримка та консультування;
- освітні та розвивальні програми;
- соціальна інтеграція та підтримка;
- розважальні та культурні заходи.

Крім того, заклад може надавати різноманітні види технічних засобів та пристосувань, які полегшують життя та покращують рухові можливості дітей з інвалідністю. Наприклад, це можуть бути інвалідні візки, ходунки та інші засоби.

Важливим аспектом роботи денного відділення є індивідуальний підхід до кожного пацієнта. Це означає, що під час проведення реабілітації враховується не тільки фізичний стан дитини, але й її особистісні потреби, бажання та особливості. За такого підходу заклад може допомогти дитині з інвалідністю розвиватися в різних напрямках, покращувати її рухові можливості, комунікативні навички, самостійність та соціальну адаптацію.

Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю є дуже важливим інструментом підтримки та допомоги дітям з інвалідністю та їх сім'ям, допомагаючи їм реалізувати свій потенціал та жити повноцінним життям. Заклад допомагає зменшити соціальну відстань між

дітьми з інвалідністю та іншими дітьми, а також сприяє формуванню толерантного та інклюзивного середовища.

2.2. Система соціально-реабілітаційної роботи з дітьми з інвалідністю

Система соціально-педагогічної роботи з дітьми з інвалідністю у Денному відділенні соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради орієнтована на індивідуальні потреби кожної дитини та сприяє їх соціальній адаптації та інтеграції у суспільство.

Основні принципи роботи з дітьми з інвалідністю - це гуманізація, індивідуалізація, комплексність та партнерство.

Гуманізація означає визнання гідності та прав дитини з інвалідністю, повагу до її особистості та потреб, спрямованих на її розвиток та забезпечення комфортних умов перебування.

Індивідуалізація передбачає врахування особливостей кожної дитини з вказаної категорії та розробку індивідуальної програми реабілітації, яка буде спрямована на досягнення конкретних результатів та покращення якості життя.

Комплексність передбачає використання різних методів та підходів до реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я, зокрема, медичних, педагогічних, психологічних та соціальних.

Партнерство передбачає взаємодію з батьками дітей з інвалідністю, організаціями громадського сектору та іншими структурами, які можуть допомогти у забезпеченні дітей з інвалідністю належними умовами розвитку та навчання.

Основні завдання системи соціально-педагогічної роботи з дітьми досліджуваної категорії у Денному відділенні соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради включають:

- Забезпечення доступності середовища для дітей з різними формами інвалідності та створення комфортних умов для їх навчання.
- Розробка та реалізація індивідуальних програм реабілітації для кожної дитини з інвалідністю, які будуть враховувати її особливості та потреби.
- Забезпечення медичного супроводу та проведення медичних процедур у відділенні.
- Проведення соціально-педагогічних занять, які спрямовані на розвиток різних аспектів особистості дитини вказаної категорії.
- Розвиток навичок самообслуговування та самостійності, що допоможе дітям з інвалідністю бути більш незалежними та самодостатніми.
- Взаємодія з батьками дітей з інвалідністю та їх соціальним середовищем для створення підтримуючої атмосфери для дітей.
- Організація дозвілля та розважальних заходів для дітей з особливими освітніми потребами з метою забезпечення їх повноцінного розвитку.
- Підготовка дітей з інвалідністю до навчання в загальноосвітніх закладах та допомога у процесі адаптації до навчання в колективі.

Оскільки діти з інвалідністю мають свої особливості, то професійні педагоги та спеціалісти, які працюють у денному відділенні соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю, мають відповідну кваліфікацію та досвід роботи з цією категорією дітей.

Для досягнення якнайкращих результатів у розвитку та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в системі соціально-педагогічної роботи закладу застосовуються різні методи та прийоми. Наприклад, педагоги та спеціалісти проводять індивідуальні заняття з дітьми, підбирають

для них спеціальні вправи та завдання, які сприяють розвитку їхніх здібностей та навичок. Також використовують групову роботу з дітьми, де вони взаємодіють та спілкуватися між собою, спільно вирішують різні завдання та задачі.

Окрім цього, працівники денного відділення забезпечують дітям з інвалідністю можливість брати участь у різних культурних та соціальних заходах, які проводяться в громаді. Це допомагає дітям почуватися включеними в життя суспільства та розвивати соціальні навички. Для ефективної реалізації системи соціально-педагогічної роботи з дітьми з інвалідністю враховуються місцеві особливості та потреби спільноти, де функціонує денне відділення соціально-психологічної реабілітації. Також до роботи з дітьми залучаються волонтери та студенти-практиканти, які мають бажання та знання для того, щоб допомогти дітям досліджуваної категорії. Важливим є те, що підтримуються зв'язки з іншими організаціями та установами, що займаються роботою з дітьми з інвалідністю, для координації зусиль та обміну досвідом.

Одним з найголовніших елементів системи соціально-педагогічної роботи з дітьми з інвалідністю є також моніторинг та оцінка їхнього стану та розвитку. Це допомагає вчасно виявляти проблеми та недоліки в роботі з дітьми та коригувати програму реабілітації та навчання відповідно до потреб та можливостей кожної дитини з обмеженими можливостями здоров'я.

Крім того, значною є взаємодія з батьками дітей з інвалідністю, адже вони є головними опікунами та підтримкою для своїх дітей. Тому педагоги та спеціалісти проводять регулярні консультації з батьками, діляться своїм досвідом та знаннями щодо особливостей розвитку дітей з інвалідністю та спільно шукають шляхи покращення їхнього стану.

У закладі забезпечуються умови дотримання прав та свобод дітей з особливими освітніми потребами, зокрема права на навчання, розвиток, участь у культурному та соціальному житті.

Отже, система соціально-педагогічної роботи з дітьми досліджуваної категорії у Денному відділенні соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради забезпечує комплексний підхід до їх розвитку та навчання, вона індивідуалізована та спрямована на покращення якісного життя цієї категорії дітей, забезпечення їхньої повноцінної участі у суспільстві та формування позитивного ставлення до них від інших людей.

2.3 Методи соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я

Соціально-психологічна реабілітація дітей з обмеженими можливостями здоров'я є складним та багатограним процесом, який передбачає використання різних методів та підходів. Для вироблення соціальних навичок, творчого розвитку кожного вихованця та їхньої кращої соціалізації працівники Денного відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради обрали такі методи:

Ігрова терапія. Цей метод включає в себе використання ігор, як засобу комунікації та взаємодії з дітьми з обмеженими можливостями. Ігрова терапія допомагає зменшити страх та тривогу у дітей, покращує їх соціальні навички та сприяє позитивній поведінці.

Тренінг соціальної компетентності. Цей метод допомагає дітям з обмеженими можливостями здоров'я розвивати соціальні навички, такі як комунікація, співпраця та взаємодія з іншими людьми. Тренінг соціальної

компетентності включає в себе вправи, ролеві ігри та інші форми активної взаємодії.

Арт-терапія. Цей метод включає в себе використання мистецтва як засобу самовираження та терапії. Арт-терапія включає роботу з малюнками, скульптурами та іншими формами мистецтва, що допомагає дітям з інвалідністю висловлювати свої емоції та думки, покращує їх самооцінку та розвиває творчі здібності.

Психотерапія. Цей метод передбачає роботу з психологом, що допомагає дітям з обмеженими можливостями зменшити тривогу та стрес, покращує їх самооцінку та позитивний погляд на життя. Психотерапія включає різні методи, такі як когнітивно-поведінкова терапія, групова терапія, психодрама та інші.

Музикотерапія. Цей метод включає в себе використання музики як засобу терапії та самовираження. Музикотерапія допомагає дітям з обмеженими можливостями здоров'я зменшити стрес та тривогу, покращити настрій та самопочуття, підвищити рівень концентрації та уваги.

Глинотерапія – це робота з пластичними матеріалами (глина, пластилін, тісто тощо). Виготовлення різноманітних виробів сприяє:

- розвитку інтелекту;
- мотивації для активної участі в соціокультурному просторі;
- підвищення самооцінки;
- оволодіння навичками професійної майстерності.

Виготовлення різних виробів сприяє розвитку інтелекту, мотивації активної участі в соціокультурному просторі, підвищенню самооцінки, оволодінню навичками професійної майстерності.

Глинотерапія надає великі можливості для вирішення конкретних корекційних завдань, до числа яких входять: сенсорна стимуляція, розвиток

дрібної та грубої моторики, формування зорово-просторових уявлень, набуття навичок виконання послідовних дій та їх контролю. Корекційна методика дає можливість вирішити завдання:

- засвоєння дитиною нового для неї середовища ремесла;
- вміння взаємодіяти з іншими людьми;
- здатність самостійно виконувати певні види роботи;
- вирішення емоційно-вольових проблем та ін.

Гарденотерапія - це залучення до роботи з рослинами. Гарденотерапію можна застосовувати з елементами інших технологій соціокультурної діяльності. Ця терапія:

- допомагає коректувати поведінкові і емоційні розлади;
- відновлює функції дитини після перенесених захворювань;
- покращує психоемоційний стан дітей з інвалідністю.

Релаксаційні техніки. Цей метод передбачає використання різних технік релаксації, таких як дихальні вправи, йога, медитація та інші. Релаксаційні техніки допомагають дітям з особливими освітніми потребами знизити рівень тривоги та стресу, покращити настрій та зосередженість, а також збільшити віру в свої можливості.

Лялькотерапія сприяє зняттю у дитини з інвалідністю емоційної напруги, сприяє розвитку мовлення, формуванню соціально-побутових навичок, дає можливість розв'язувати конфлікти.

Танцювально-рухова терапія – залучення рухливої взаємодії допомагає самовизначенню дитини, а також відпрацювати емоційні «защемлення», дослідити альтернативні моделі поведінки, отримати більш чітке усвідомлення себе та інших.

Одним з важливих методів соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я є **інтеграція у суспільство**. Цей процес

передбачає залучення дітей з різними формами обмежень до повноцінного життя, спілкування зі здоровими дітьми та участь у різних суспільних подіях.

Інтеграція дітей з інвалідністю дозволяє їм отримати нові знання та навички, збільшити самооцінку та віру в свої можливості. Важливо, щоб інтеграція відбувалася в сприятливому для дитини середовищі, де вона не відчуває себе обмеженою та дискримінованою. Для цього необхідно проводити роботу зі свідомості суспільства та інформувати про права та потреби дітей з обмеженими можливостями.

Бібліотекотерапія передбачає спеціальний корекційний вплив на дитину з інвалідністю за допомогою читання спеціально підібраної літератури, яка сприяє нормалізації або оптимізації психічного стану. Корекційне читання відрізняється своєю спрямованістю на психічний стан дитини з особливими освітніми потребами. Втілюється цей метод через дискусії, літературні вечори, художнє читання, зустрічі з персонажами творів та їх авторами, літературні та поетичні клуби, виставки книжок, роботу в читацькому залі. Реабілітаційний вплив читання:

- проявляється в заповненні нестачі власних образів і уявлень;
- замінює тривожні думки і почуття або спрямовує їх в нове русло;
- дає знання про альтернативні способи переживань, про інші можливі форми поведінки;
- дозволяє бачити можливі шляхи виходу із ситуації;
- допомагає в розв'язанні конфліктів у реальному житті;
- допомагає пізнати себе і тим самим відкриває шляхи до самозміни і самореалізації.

Казкотерапія – в соціально-культурній діяльності є одним із провідних видів і способів емоційно-психологічного, педагогічного впливу, соціально-морального формування. Сприяє розвитку емоційної сфери, апробуванню дитини в різних соціальних ролях, пізнання нею свого статусу,

оволодіння комунікативними навичками, розвитку образно-логічного мислення.

Казкотерапія, як метод, імпонує мені найбільше так, як я сама пишу казки для дітей (Додаток Б). Вважаю, що цей метод дозволяє дитині приміряти на себе різні соціальні ролі, поглянути на себе та свої вчинки зі сторони, розіграти багато життєвих ситуацій. А якщо створити для вихованців героїв казки для пальчикового театру та розіграти сюжет, то це ще й сприятиме розвитку дрібної моторики та вдосконалення мовлення дітей (Додаток В).

Важливо зазначити, що кожна дитина з обмеженими можливостями здоров'я є унікальною та має свої індивідуальні потреби та особливості. Тому для ефективної соціально-психологічної реабілітації необхідно індивідуально підходити до кожної дитини та використовувати комплексний підхід, який включатиме різні методи та підходи відповідно до її потреб.

Як було зазначено вище в інтерв'ю із завідуючою Денним відділенням соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради Драгановою Альоною Петрівною найефективнішими методами соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я є: арттерапія, казкотерапія, навчальні групові заняття, соціально-оздоровчі заходи, корекційно-розвиткові заняття, спілкування з однолітками, моделювання життєвих ситуацій, практичні вправи, сюжетно-рольові ігри, дидактичні ігри. Про що свідчить проведене мною анкетування батьків вихованців закладу (Додаток Г).

Проаналізувавши діаграми (Додаток Д), розроблені на основі анкетування батьків, можна побачити, що всі дітки з особливими освітніми потребами мають бажання відвідувати відділення, після відвідування закладу у них радісний, веселий та щасливий настрій, вони знайшли друзів та мають значні позитивні зміни у розвитку.

Крім того, для ефективної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я необхідна активна участь їх батьків та родичів. Батьки забезпечують підтримку та мотивацію дитині, допомагають зі створенням сприятливого середовища вдома, в центрі реабілітації та в школі, сприяють відновленню зв'язків зі світом та іншими дітьми.

Дуже важливо враховувати індивідуальні особливості всіх дітей з обмеженими можливостями здоров'я, оскільки у кожного з них є свої потреби та можливості. Наприклад, деякі діти можуть мати фізичні обмеження та потребувати спеціальних умов для руху, тоді як інші можуть мати проблеми зі спілкуванням та потребувати більше уваги з боку психолога чи педагога.

Також працівники закладу залучають до процесу реабілітації фахівців з різних галузей - це лікарі, педагоги, психологи, соціальні працівники та інші. Командна робота з різними спеціалістами дозволяє забезпечити комплексний та індивідуальний підхід до кожної дитини з обмеженими можливостями здоров'я.

Отже, соціально-психологічна реабілітація дітей з інвалідністю – це складний та багатогранний процес, який включає в себе різні методи та підходи. Ефективна реабілітація вимагає індивідуального підходу до кожної дитини, участі батьків, родичів та фахівців з різних галузей. Важливо забезпечити підтримку та мотивацію дитині, створити сприятливе середовище та забезпечити комплексний підхід до процесу реабілітації.

2.4. Труднощі соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю

Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради може забезпечувати багато

корисних послуг для дітей з особливими освітніми потребами проте існують труднощі, які ускладнюють реабілітацію в закладі.

Однією з перешкод є відчуття неповноцінності дитиною через інвалідність. Через фізичну незрілість дитини, її невпевненість у собі і несаможиттєвість у неї розвиваються відчуття недосконалості, яке проявляється у всьому її житті. Це відчуття викликає постійну тривогу дитини та може призвести до соціальної відокремленості, обмежень у доступі до різних послуг та можливостей. Дитина може відчувати себе несаможиттєвою та неспроможною досягти своїх цілей, що може призвести до погіршення психологічного стану.

Іншою важливою складовою успішної соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю є підтримка батьків та інших родичів. Проблема виникає в тому, що батьки особливої дитини виснажуються, емоційно та фізично, вигорають та спустошуються, а відтак, не можуть надати підтримку дитині. Дуже часто самі батьки потребують психологічної підтримки, консультування та надання інформації про доступні послуги та ресурси, які допоможуть їм відновитися та набратися сил.

Ще однією проблемою є брак фахівців, які мають достатній досвід та знання для роботи з дітьми з інвалідністю. Також, може виникнути проблема з координацією роботи між різними спеціалістами, які працюють у закладі реабілітації.

Крім того, можуть виникати труднощі з організацією та плануванням програм реабілітації, оскільки кожна дитина з інвалідністю має свої унікальні потреби та можливості. Це вимагає індивідуального підходу до кожної дитини, що потребує багато часу та є ресурсозатратним.

Також важливим є забезпечення доступності та безпеки закладу реабілітації для дітей з інвалідністю. Наприклад, відділення повинно бути пристосоване для руху на візку та мати необхідні обладнання для забезпечення безпеки дітей під час проведення різних процедур та тренувань.

Болючою проблемою є недостатня фінансова підтримка для забезпечення необхідних послуг та ресурсів. Це призводить до того, що деякі діти не зможуть отримати доступ до необхідних послуг та програм реабілітації. Зі слів завідувачої Денним відділенням соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради Драганової Альони Петрівни фінансове забезпечення від держави мізерне. Матеріальне забезпечення здійснюється, виключно, за рахунок благодійників.

Ще однією проблемою є недостатня площа приміщення самого закладу реабілітації, що не дає змоги облаштувати додаткові кімнати та кабінети для занять і розваг вихованців. Розширення приміщення Денного відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю є великою мрією його завідувачої, всього персоналу, а також вихованців та їхніх батьків.

Труднощі в соціально-психологічній реабілітації дітей з інвалідністю виникають ще й у зв'язку з тим, що у сільській місцевості нашої громади відсутні, хоча б невеличкі кабінети зі спеціалістом, який займався б з особливою дитиною. Тому, що є дуже віддалені села, а також сім'ї з різним фінансовим становищем, що впливає на частоту відвідування реабілітаційного закладу в районі. Є дітки, які через віддаленість закладу, взагалі, його не відвідують.

Щоб покращити умови соціально-психологічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я в Денному відділенні соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради, необхідно забезпечити їм доступ до відповідних послуг та ресурсів. Необхідно створити сприятливе середовище, яке дозволить дітям відчувати себе впевнено та самостійно. Крім того, необхідно створювати індивідуальні плани реабілітації для кожної дитини та забезпечувати координацію роботи між різними спеціалістами, що працюють у центрі.

Для подолання описаних проблем важливо забезпечити заклад реабілітації достатнім фінансуванням, а також залученням кваліфікованих фахівців зі спеціалізацією по роботі з дітьми з інвалідністю.

Названо лише окремі труднощі серед десятків інших. Проте, вони змушують звернути особливу увагу державних структур, різних соціальних інститутів і громадських організацій на питання щодо шляхів усунення окреслених проблем і механізмів впливу на досягнення певних змін у тій ситуації, яка склалася навколо дітей з функціональними обмеженнями і, зокрема, навколо сімей, які виховують таких дітей.

За результатами дослідно-експериментальної роботи узагальнили вектори розвитку спеціалізованих установ для дітей з інвалідністю. Вони полягають у налагоджені співпраці з місцевими Будинками дитячої творчості, що забезпечить максимальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами у соціальне життя та навчально-виховний процес; створення безбар'єрного середовища, яке дозволяє дітям швидко та безпечно добиратися до закладу, легко пересуватися та брати участь у всіх видах діяльності; створення консультативно-просвітницьких центрів для батьків, що виховують дітей з особливими освітніми потребами, клубів для спілкування; видання науково-методичних розробок з питань правової освіти батьків, поради батькам дітей-інвалідів, а також журналів із творами обдарованих дітей досліджуваної категорії.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши особливості соціалізації дітей з інвалідністю та їх соціального захисту в Україні, встановили, що існує комплекс проблем пов'язаних з інтеграцією дітей досліджуваної категорії в суспільство.

Особливості соціалізації:

1. **Обмежена можливість спілкування з однолітками.** Діти з інвалідністю часто не можуть брати участь у загальних заходах та іграх з іншими дітьми через фізичні обмеження або негативне ставлення з боку оточуючих.

2. **Потреба в спеціальному навчанні та додаткових послугах.** Для соціалізації дітей з особливими освітніми потребами можуть знадобитися спеціальні навчальні заклади та послуги, такі як логопедія, реабілітаційна терапія, психологічна підтримка.

3. **Необхідність диференційованого підходу до кожного випадку.** Діти з інвалідністю можуть мати різні потреби та можливості, тому для їх соціалізації необхідно враховувати індивідуальні особливості.

Особливості соціального захисту:

1. **Право на безкоштовну медичну допомогу та реабілітацію.** Діти з вказаної категорії мають право на безкоштовну медичну допомогу та реабілітацію відповідно до законодавства України.

2. **Надання матеріальної допомоги.** Діти з інвалідністю можуть отримувати матеріальну допомогу від держави, яка може бути спрямована на придбання необхідних засобів реабілітації та допомоги.

3. **Забезпечення доступу до навчання та працевлаштування.** Діти з досліджуваної категорії мають право на доступ до освіти та можуть отримувати навчальну та матеріальну підтримку для здобуття освіти та підвищення кваліфікації. Крім того, українське законодавство передбачає спеціальні програми для працевлаштування людей з інвалідністю, які допомагають їм знайти роботу та забезпечити соціальний захист.

4. **Захист прав дитини з інвалідністю.** Держава забезпечує захист прав дитини та гарантує її право на життя, здоров'я, освіту, культуру та інші права, які передбачені законодавством України.

Та все ж таки становище дітей з обмеженими можливостями – це больова точка сучасного суспільства. Останнім часом це почали відкрито обговорювати, їх проблеми стали доступними для суспільства, а не тільки для спеціалістів і батьків. Діти з обмеженими можливостями здоров'я потребують, крім матеріальної підтримки, заходів медичної, професійної та соціально-побутової реабілітації, також створення належних умов для реалізації власних здібностей, розвитку особистих рис, задоволення потреб у соціальному, моральному, духовному самовдосконаленні.

Однією з умов задоволення цих потреб є докорінна перебудова суспільної етики та реалізація гуманістичної концепції розвитку особистості. Соціальний захист людей з обмеженими можливостями повинен наближати умови їх існування до умов життя здорових людей, поступово збільшувати реальну можливість отримання ними освіти, набуття професії, реалізації особистих здібностей.

Нормативно-правова база соціальної підтримки дітей з інвалідністю в Україні базується на Конституції України, Законах, прийнятих Верховною Радою України та нормативних актах, які гарантують права та захищають інтереси дітей цієї категорії. Однак, необхідно зазначити, що деякі з цих документів не є достатньо ефективними, або не дотримуються у повному обсязі. Таким чином, необхідно зміцнити та удосконалити нормативно-правову базу соціальної підтримки дітей з інвалідністю в Україні, а також забезпечувати її повне дотримання на практиці. Для цього потрібно залучати увагу громадськості та представників органів місцевого самоврядування. Наразі ж існують значні прогалини та недоліки у забезпеченні доступу дітей з інвалідністю до освіти, медичної допомоги, соціальних послуг та інших необхідних ресурсів.

Вивчаючи зміст соціальної реабілітації осіб з інвалідністю, визначили, що соціальна реабілітація дітей досліджуваної категорії є важливою складовою їхнього повноцінного розвитку та інтеграції в суспільство. Основна мета соціальної реабілітації дітей з інвалідністю полягає у забезпеченні їм рівних можливостей для навчання, розвитку та соціальної адаптації.

Основними складовими соціальної реабілітації дітей з інвалідністю є:

- **Освіта:** забезпечення доступу до освіти, в тому числі інклюзивної, тобто такої, яка забезпечує повноцінну участь дітей з особливими освітніми потребами у навчальному процесі зі збереженням їхнього індивідуального комфорту та навчальних результатів.
- **Медична реабілітація:** забезпечення дітям з інвалідністю необхідної медичної допомоги, реабілітаційних процедур та лікування для покращення їхнього фізичного та психічного стану.
- **Соціальна підтримка:** надання дітям з інвалідністю та їхнім сім'ям соціальної допомоги та захисту їхніх прав та інтересів.
- **Розвиток професійних навичок:** забезпечення дітям із вказаної категорії можливостей для професійного розвитку та підготовки до самостійного життя.

Здійснення всіх цих заходів допомагає дітям з інвалідністю знайти своє місце у суспільстві та реалізувати свій потенціал.

На основі детального вивчення соціально-педагогічної роботи в умовах Денного відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради встановлено, що специфіка роботи полягає у створенні інклюзивного середовища для дітей з інвалідністю, яка сприяє їхньому соціальному та психологічному розвитку.

У закладі створено сприятливі умови для розвитку та самореалізації дітей з інвалідністю. В процесі соціально-педагогічної роботи з дітьми досліджуваної категорії використовуються різні методи та підходи, підібрані

враховуючи індивідуальний підхід до кожного вихованця, що допомагає дітям із особливими освітніми потребами розвиватися на рівних з іншими дітьми.

Відвідавши відділення реабілітації, поспілкувавшись із дітками та батьками, можна говорити, що і самі діти з обмеженими можливостями прагнуть до інтеграції в суспільство, не хочуть бути поза ним, існувати ізольовано, вони розуміють, що можуть жити, як і інші діти, незважаючи ні на що, але для цього потрібні деякі умови, забезпечити які можна тільки спільними зусиллями держави, батьків. Тому для гармонійного розвитку дитини з обмеженими можливостями здоров'я потрібно створити цілий комплекс умов для її соціалізації, які б задовольняли її потреби.

За результатами дослідно-експериментальної роботи узагальнили вектори розвитку спеціалізованих установ для дітей з інвалідністю, які полягають у налагодженні співпраці з місцевими Будинками дитячої творчості, що забезпечить максимальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами у соціальне життя та навчально-виховний процес. Такий підхід дозволить дітям з інвалідністю отримувати доступ до різноманітних можливостей для розвитку своїх талантів та навичок, що сприятиме їх соціальній інтеграції та самореалізації.

Важливим вектором розвитку спеціалізованих установ для дітей з інвалідністю є створення безбар'єрного середовища, яке дозволяє їм швидко та безпечно добиратися до закладу, легко пересуватися та брати участь у всіх видах діяльності. Важливо забезпечити доступність інфраструктури та послуг для дітей з інвалідністю в усіх галузях життя, від освіти, медицини до культури та дозвілля. А це можливо через співпрацю з органами місцевого самоврядування, які можуть забезпечити підвіз дітей з інвалідністю із навколишніх сіл до спеціалізованої установи.

Також дуже важливою є підтримка батьків дітей з інвалідністю. Державні та громадські організації можуть об'єднати зусилля та створити консультативно-просвітницькі центри для батьків, що виховують дітей з

особливими освітніми потребами, клубів для спілкування. Видавати науково-методичні розробки з питань правової освіти батьків, поради батькам дітей-інвалідів, а також журнали з творами обдарованих дітей досліджуваної категорії.

Розгортання соціальної роботи з дітьми з обмеженими функціональними можливостями щодо їх соціалізації потребує того, що суспільство має сприяти створенню та розширенню уже існуючих мереж реабілітаційних центрів для таких груп дітей.

Саме центри реабілітації є чудовими закладами соціалізації дітей з інвалідністю. У цих закладах діти отримують необхідну допомогу та підтримку від фахівців, які допомагають їм розвиватися та адаптуватися до життя в суспільстві.

Робота з дітьми з інвалідністю у центрі реабілітації вимагає від фахівців особливого підходу та розуміння. Вони повинні мати професійні знання та навички, а також бути чутливими до потреб дітей та їхньої родини.

Соціалізація дітей з інвалідністю – одне з найбільш важливих і важких завдань сучасних систем соціальної допомоги і соціального обслуговування. Неухильне зростання числа інвалідів, з однієї сторони, збільшення уваги до кожного з них – незалежно від його фізичних, психічних чи інтелектуальних здібностей – з іншої уявлення про підвищення цінності особистості і необхідності захищати її права, що є характерним для демократичного, громадянського суспільства, з третьої, – все це визначає важливість соціально-реабілітаційної діяльності.

Звичайно, проведені дослідження не вичерпує всієї складності проблеми здійснення соціально-реабілітаційної роботи з дітьми-інвалідами. Вважаємо доцільним продовжити вивчення основних проблем дітей з обмеженими можливостями, вдосконалюючи роботу щодо розробки та впровадження нових реабілітаційних методик та технологій.

З нашої точки зору, соціалізація дітей з інвалідністю є важливою складовою соціальної політики держави. Необхідно надавати достатньо

фінансових та інших ресурсів для підтримки роботи центрів реабілітації та забезпечення дітей з інвалідністю можливістю отримувати повноцінну освіту та розвиватися як особистість.

Таким чином, проблеми соціальної роботи з дітьми з інвалідністю є досить актуальними як на рівні суспільства й держави, так і на місцевому та індивідуальному рівнях. Саме ця актуальність повинна спонукати соціальні інституції та тих, хто в них працює, приділяти велику увагу пошуку, розробленню та впровадженню моделей соціальної підтримки, які б найбільше відповідали потребам дітей з особливими потребами та були оптимально пристосовані до місцевих умов, традицій і ресурсних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання соціалізації дітей із особливими освітніми потребами : інструктивно-методичний лист / укл.О. О. Мілейко. Миколаїв : ОПППО, 2017. 32 с.
2. Балдинюк О. Д. Наукова стаття «Нормативно-правове регулювання соціально-правового захисту дітей з інвалідністю в Україні». Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 63'2018 Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи УДК 364[477J-056:342.
3. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі:навч.посіб. [для студ. Вищ.навч.закл.]/ О.В. Безпалько. К.: Центр учбової літератури, 2009.-208с.
4. Березовська Л.І. Кандидат педагогічних наук. «Реабілітація дітей з особливими потребами як соціальна проблема». Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Збірник наукових праць. Номер журналу: № 5(7) 2008.
5. До 2022 р. учнів із спеціальних шкіл для дітей із затримкою психічного розвитку поступово переведуть до інклюзивних класів загальноосвітніх навчальних закладів // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usipovivni/novini/2016/10/26/do-2020-roku-uchniv-iz-speczialnix-shkil/>.
6. Довідники. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2017 р. Офіційний сайт Центру медичної статистики МОЗ України. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdov.html>
7. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України.
8. Закон України про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей 2004 р.
9. Закон України Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні.-К.: Сфера, 1998.- 23с.

10. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» : станом на 06.10.2005р. // Верховна Рада України : Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, – 2012. – С. 2.
11. Калашнікова Людмила Володимирівна – кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології Чорноморського національного університету імені Петра Могили. «Проблеми соціального захисту інтересів родин, що виховують дітей з інвалідністю та дітей з обмеженими можливостями здоров'я». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2018 р.
12. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ.: УДЦССМ, 2001. 220 с.
13. Колупаєва А. А. Луценко І. В. Нормативний бюлетень: Аналіз міжнародного законодавства з питань інклюзивної освіти осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2016. Вип. 11. С. 242-260.
14. Крисько В.Л., Чайковський М.Є. Особливості негативного ставлення до людей з особливими потребами в Україні /Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №1(7).-2013.-с.122-125.
15. Литовченко О.В. «Соціальна реабілітація дітей з особливими потребами як один із напрямків соціально-педагогічної діяльності позашкільних навчальних закладів». Практична психологія та соціальна робота. Січень 2013. Стаття с. 53-57.
16. М. Бук асистентка кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка. Наукова стаття «Соціальне обслуговування осіб з інвалідністю в реабілітаційних установах України». Підприємництво, господарство і право. Право соціального забезпечення. Вересень 2020 р.
17. Національна доповідь про становище інвалідів в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: mlsp.kmu.gov.ua/document/156474/st.doc.
18. Платонова О. Особливості соціалізації дітей з обмеженими функціональними можливостями / О. Платонова // Наукові праці Чорноморського державного

університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія".
Серія "Педагогіка". - 2014. - Т. 251. - Вип. 239. - С. 127-130.

19. Платонова Оксана Георгіївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. «Проблема соціалізації дітей з обмеженими особливостями». Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Випуск № 1.2019. УДК: 316.614 – 056.2/.3
20. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам : Закон України від 16 листопада 2000 р. № 2109-111. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>.
21. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-111 // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 30. - Ст. 142. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
22. Реабілітація осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю: статистичний збірник. К.: Відділ реабілітаційних послуг та зайнятості осіб з інвалідністю Департаменту соціального захисту осіб з інвалідністю при Мінсоцполітики України, 2018. 163 с.
23. Слабкий Г. О., Шафранський В. В., Дудіна О. О. Інвалідність дітей як проблема громадського здоров'я: профілактика та забезпечення ефективної реабілітації. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2016. № 3 (69). С. 4-9.
24. Соціальна робота в Україні/ під ред. Зверєвої У.Д., Лактінової Г.М. Київ, 2004. 296 с.
25. Соціальний захист населення: статистичний збірник ; відпов. за вип. О. О. Кармазіна. К.: Державна служба статистики України, 2017. 123 с.
26. Статистична інформація. Офіційний сайт Головного управління статистики в Миколаївській області. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.
27. Титаренко, Т. Соціально-психологічна реабілітація особистості: етапи, технології, техніки. 2017.

- 28.**Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх».
URL:<http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>.
- 29.**Чупіна, К.О. Соціально-психологічна реабілітація осіб з інвалідністю засобами інклюзивного туризму. 2020 р.
- 30.**Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2015 рік / за ред. Шафранського В. В.; МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ, 2016. 452 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Інтерв'ю студентки 4 курсу факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини Кобзун Валерії із завідуючою Денного відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради Драгановою Альоною Петрівною

- 1. З якого року функціонує відділення реабілітації дітей з інвалідністю у нашій громаді?*

- 2. Які спеціалісти працюють з дітьми?*

—
- 3. Скільки дітей з інвалідністю є в нашій громаді?*

- 4. Скільки дітей з інвалідністю відвідують відділення реабілітації?*

- 5. Переважно з якого віку починають відвідувати відділ реабілітації діти з інвалідністю?*

- 6. Дітей якого віку у центрі найбільше?*

- 7. Скільки разів на тиждень, в середньому, відвідує дитина відділення реабілітації?*

- 8. Які методи роботи є найефективнішими для покращення соціалізації дітей з особливими потребами?*

- 9. Які заходи проводяться у відділенні для кращої соціалізації вихованців?*

- 10. Чи є час у вихованців для вільного спілкування один з одним?*

11. Чи співпрацює центр з іншими закладами освіти та дитячими організаціями? (якщо так, то вказати з якими).

12. Чи спостерігаєте ви позитивні зміни в емоційному стані та в навичках спілкування своїх вихованців? (Якщо так, то які)

13. Чи покращилося матеріальне забезпечення від держави за час існування відділення реабілітації дітей з інвалідністю? (вказати як)

14. Що б ви хотіли покращити в роботі відділення реабілітації дітей з інвалідністю?

КАЗКА Кобзун Валерії

Ведмедик Івасик та його друзі

Жив – був у лісі маленький ведмедик Івасик зі своєю ведмедицею мамою. Батька - ведмедя не було, він загинув під час полювання на тварин.

У малого ведмедика не було друзів, тому, що він хотів таких, які б виконували всі його бажання. Але такого не буває.

Одного разу Івасику приснився сон. У ньому були звірята, з якими хотів дружити ведмедик - їжачок та зайчик. Проснувшись, малому так закортіло погратися зі звірятами! Івасик щодуху побіг гратися, але відразу ж почав роздавати команди друзям:

- Зайчику, принеси мені яблук, а ти, Їжачку, – малини! Ще й ніжною притупує. Малята тільки дивляться здивовано та мовчать. Ведмедик трохи почекав, заплакав і побіг додому.

Вдома Івасик жалівся матері:

- Мамо, друзі мене не слухають, не виконують те, що я кажу!».

Ведмедиця уважно вислухала сина і відповіла:

- Синку, з друзями так поводитися не можна, потрібно просто дружити, гратися разом, а не вимагати чогось для себе. Тому йди попроси вибачення, і тоді все буде добре.

Ведмедик послухав свою матусю, пішов до друзів:

- Друзі, вибачте мені, будь ласка, я так більше поводитися не буду.

Давайте дружити!

- Давай! – радісно відповіли звірята.

- Ходімо до мене в гості! – запросив зайчика та їжачка Івасик.

Звірята погодилися, і всі пішли до хатинки ведмедика. Мама ведмедиця пригостила друзів смачним печивом з компотом.

- Бачу, ви помирилися, - усміхнулась матуся. – Я думаю ти зрозумів, Івасику, що дружба - найбільше багатство!

Запитання для роботи з дітьми

1. Про кого розповідається в казці?
2. Що сталося з татом ведмедика?
3. Чому у ведежати не було друзів?
4. Чи хотів Івасик мати друзів?
5. А ти хочеш мати хороших друзів?
6. Що не так робив Івасик з друзями? Як вів себе? Чи можна так робити?
7. Яка ще поведінка, на твою думку, заважає дружити?
8. Чи пожаліла ведмедиця сина? Що вона йому порадила?
9. Як гадаєш, соромно просити вибачення?
10. Чи любиш ти ділитися смаколикami з друзями?

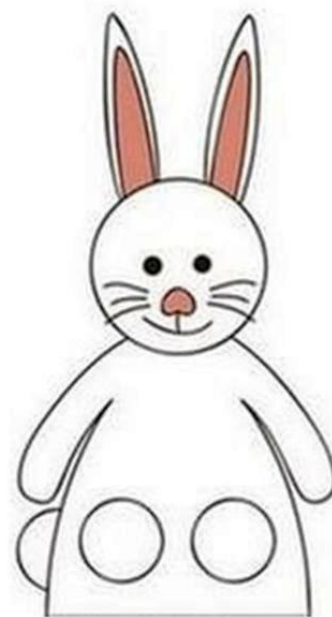
Ляльки для пальчикового театру
до казки Кобзун В.А. «Ведмедик Івасик та його друзі»

Мама - ведмедиця

Ведмедик Івасик

Зайчєня

Їжачєня

Ліс

Лок Г

Опитувальник для батьків дітей, які відвідують Денне відділення соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю Врадіївської селищної ради

1. *Скільки років вашій дитині?* _____

2. *Із скільки років ваша дитина відвідує центр реабілітації?*

3. *Чи має дитина бажання відвідувати центр?* _____

4. *Чи має там друзів?* _____

5. *Оберіть, які заняття подобаються вашій дитині найбільше.*
А) Фізичні вправи;
Б) Виготовлення поробок, малювання;
В) Розвиваючі ігри;
Г) Участь у святах;
Д) Інше _____

6. *Який останній захід ви відвідали?*

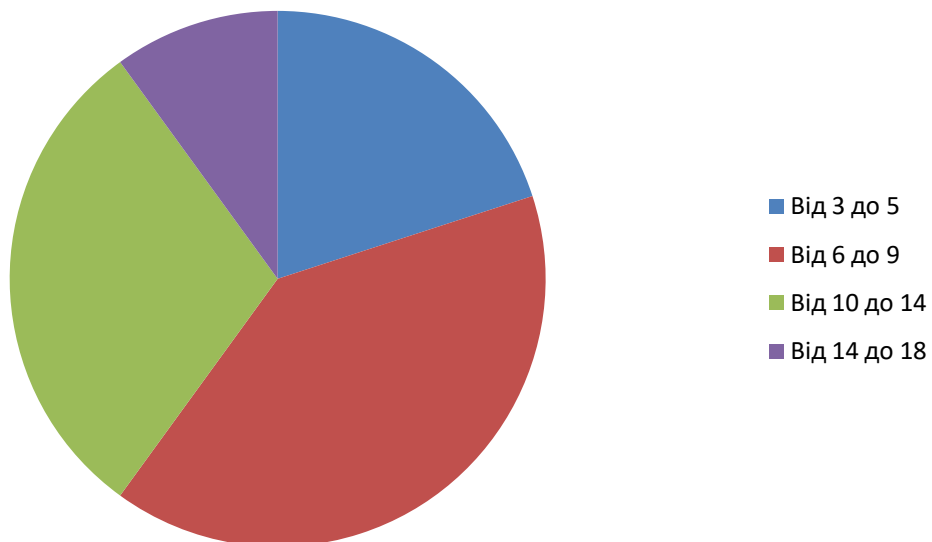
7. *Оберіть, який настрій у вашої дитини після відвідування відділення реабілітації?*
А) Пригнічений; Б) Сумний; В) Радісний; Г) Веселий; Д) Щасливий

8. *Оберіть, які позитивні зміни ви помічаєте в дитини за весь період відвідування відділення реабілітації?*

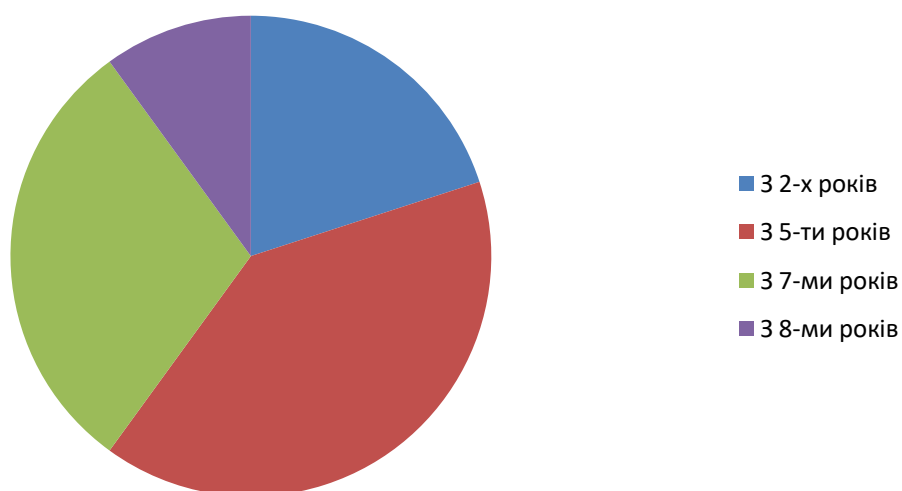
- А) Прагне комунікувати з дітьми;
- Б) Почувається розкуто у спілкуванні;
- В) Швидше знаходить порозуміння з однолітками;
- Г) Проявляє активність у грі;
- Д) Краще проявляє свої емоції;
- Е) Поліпшилось мовлення дитини;
- Є) Покрацились навички самообслуговування.

**Дякуємо за допомогу, співпрацю та розуміння!
Будьте щасливими!**

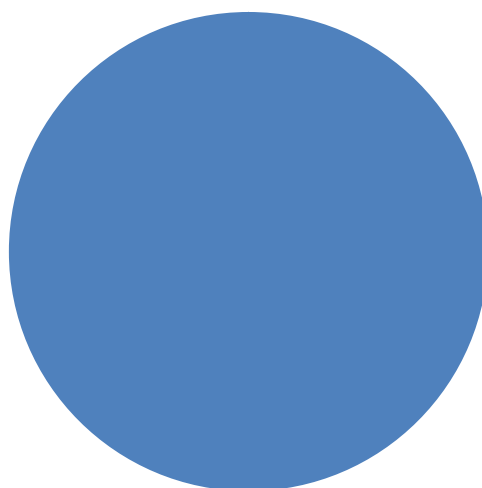
Скільки років вашій дитині?

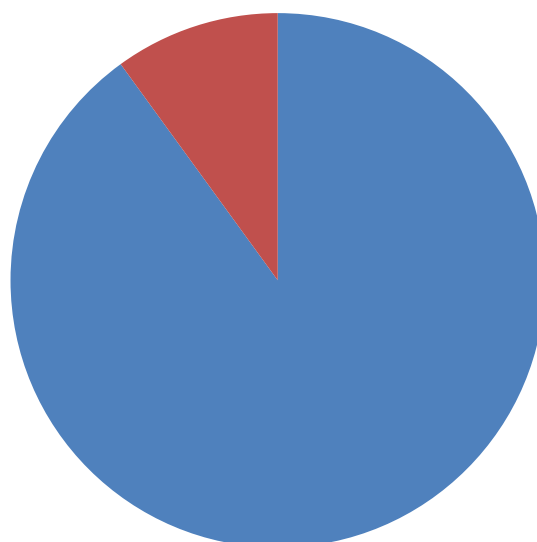
Із скількох років ваша дитина відвідує центр реабілітації?

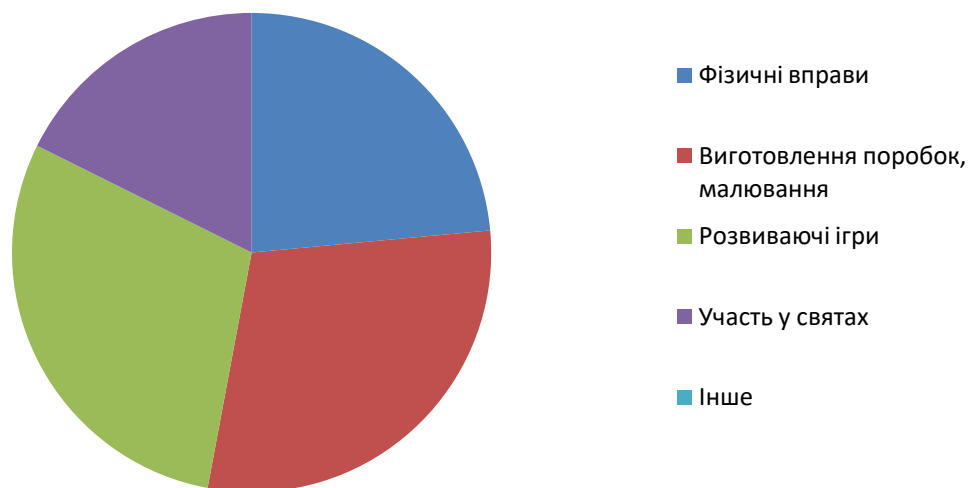
Чи має дитина бажання відвідувати центр?

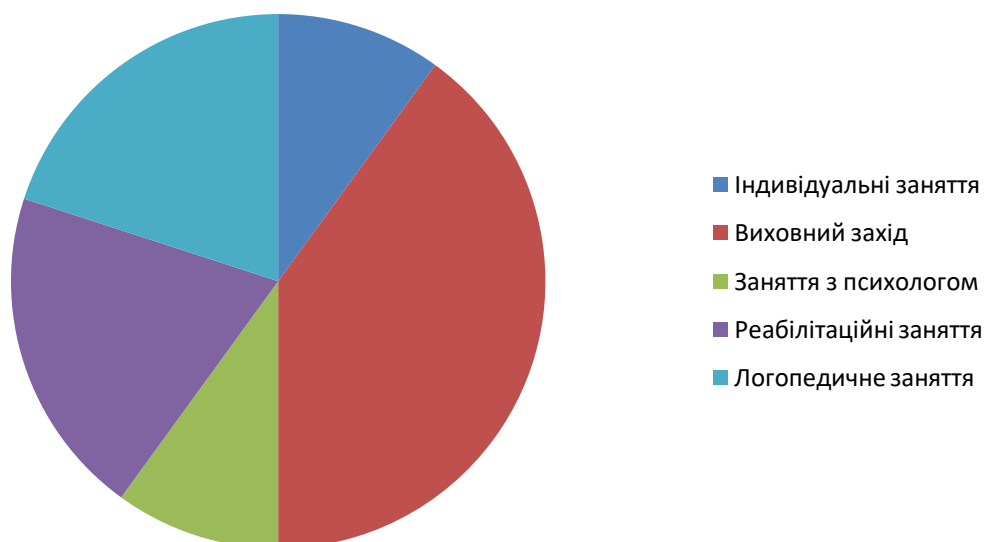
Чи має друзів у центрі реабілітації?

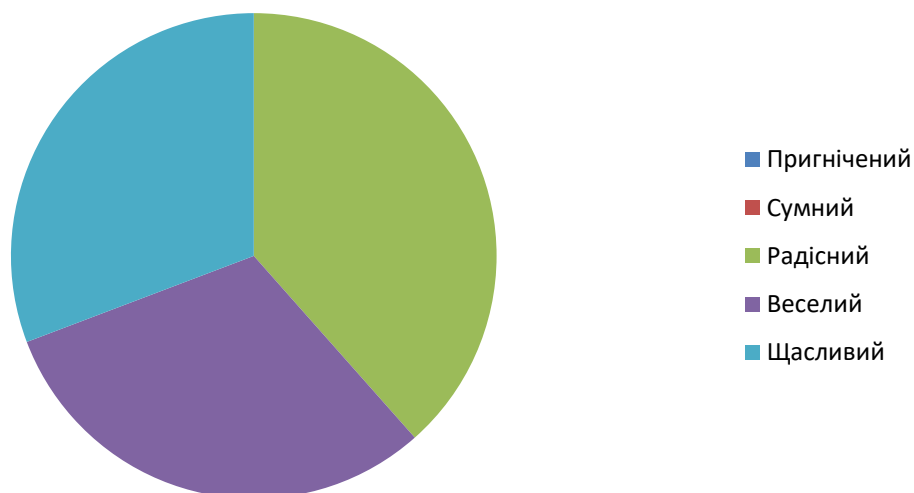
Які заняття подобаються вашій дитині найбільше?

Який останній захід ви відвідали?

Який настрій у вашої дитини після відвідування відділення реабілітації?

Які позитивні зміни ви помічаєте в дитини за весь період відвідування відділення реабілітації?

